

**Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”
Sprawozdanie z działalności w roku 2004**

1. **Na dzień 31 XII 2004** Towarzystwo liczyło 328 członków, zatrudniało 7 osób w pełnym wymiarze godzin. W ramach Towarzystwa funkcjonowały: Oddział Warszawski, Koło Działdowskie, Koło Południowopodlaskie oraz Sekcje: Botaniczna, Entomologiczna, Teriologiczna i Turystyki Przyrodniczej. W roku 2004 staż absolwencki odbyły 3 osoby (przez Urzędy Pracy w Siedlcach i Łosicach).
2. **Ochrona płomykówki.** Skontrolowaliśmy ponad 80 budek rozwieszonych w latach 2000-2003. Ponadto w powiecie działdowskim, białskim i łosickim skontrolowaliśmy ponad 100 obiektów, w których mogły występować płomykówki, i rozwiesiliśmy kolejnych 20 budek lęgowych. Sponsorzy: Starostwo Powiatowe w Działdowie, Urząd Gminy Działdowo, Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna”, WFOŚiGW w Olsztynie.
3. **Ochrona sowy uszatej.** Skontrolowaliśmy 186 koszy rozwieszonych w roku 2001. Uszatka zajęła 4 z nich, grzywacz i myszołów po 2. Niskie zajęcie koszy w roku 2004 wynikało z bardzo niskiej liczebności nornika zwyczajnego, który jest podstawową ofiarą sowy uszatej.
4. **Ochrona pustułki** (projekt ogólnopolski koordynowany przez PTO „Salamandra”). Rozwiesiliśmy 150 budek na Mazowszu, zarówno w miastach, jak i krajobrazie rolniczym. Skontrolowaliśmy budki rozwieszane przed sezonem lęgowym 2004. Na 221 budek pustułka zajęła 21, gołąb miejski – 3, sójka i wiewiórka – po 1. Sponsorzy: Fundusz Małych Dotacji Globalnego Funduszu Środowiska (GEF/SGP UNDP), Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
5. **Ochrona nietoperzy.** Prowadziliśmy letni monitoring samic w koloniach rozrodczych nocka dużego na Mazowszu (11 obiektów). Prowadziliśmy zimowy monitoring nietoperzy w podziemiach na Mazowszu, Podlasiu i Mazurach (luty 2004 – 247 obiektów, 2761 nietoperzy; grudzień 2004 – 206 obiektów, 2222 nietoperze). Do azylu dla nietoperzy, do którego trafiają nietoperze niezdolne do samodzielnego życia jak również wszystkie nietoperze, które miały kontakt z ludźmi (kwarantanna w celu wykluczenia możliwości zarażenia wścieklizną) trafiło 25 zwierząt. W pięciu piwnicach – ziemiankach przeprowadziliśmy prace uzdatniające je dla potrzeb zimujących nietoperzy (wstawiliśmy drzwi, zwiększona została liczba szczelin poprzez przymurowanie cegieł dziurawek). Sponsorzy: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Współpracownicy: Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Nietoperzy, Zarząd Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego, Zarząd Welskiego Parku Krajobrazowego, Zarząd Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, Muzeum Przyrody w Drozdowie.
6. **Użytki ekologiczne szansą dla zachowania bioróżnorodności w każdej gminie.** Na wybranych powołanych (3 obiekty) oraz projektowanych (7 obiektów) użytkach ekologicznych oceniliśmy liczebność oraz skład gatunkowy płazów. Wspólnie ze Szkołą Podstawową w Szydłowie oczyściliśmy część zbiorników wodnych na dnie żwirowni – miejsce liczego rozrodu płazów.
7. **Czynna ochrona płazów w woj. mazowieckim.** We współpracy z siedmioma szkołami prowadziliśmy akcje czynnej ochrony płazów. Dotyczyły one głównie przenoszenia płazów przez zagrożone odcinki dróg w czasie wiosennej migracji płazów (kwiecień – pocz. maja - 6 szkół) oraz przenoszenie skrzeku z miejsc zagrożonych do głębszej wody (1 szkoła).
8. **Ochrona bociana białego.** W roku 2004 braliśmy udział w projekcie ogólnopolskim koordynowanym przez PTPP „pro Natura”. Przeprowadziliśmy prace przy zagrożonych gniazdach: założyliśmy ponad 150 platform gniazdowych oraz przeprowadziliśmy inne prace przy 100 innych gniazdach (przycinanie gałęzi, zmniejszenie wielkości gniazda, ustawienie słupów wolnostojących). W lipcu braliśmy udział w VI Światowym Spisie Gniazd Bociana Białego. Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian” koordynowało akcję na terenie woj. mazowieckiego oraz pozostałych fragmentów Niziny Mazowieckiej (około 30 gmin zlokalizowanych w

województwach: lubelskim, warmińsko-mazurskim i podlaskim). W koordynowanej przez nas akcji policzyliśmy ptaki na terenie 340 gmin. W czerwcu 2004 roku tuż przed liczeniem zorganizowaliśmy spotkanie szkoleniowe dla uczestników spisu. Wzięło w nim udział ponad 30 osób, które z powodzeniem gromadziły dane o gniazdach w lipcu. W liczeniu w ramach towarzystwa wzięło udział ponad 200 osób (parki krajobrazowe i narodowe, ośrodki edukacji ekologicznej, szkoły oraz liczni ochotnicy). Zorganizowaliśmy rajd rowerowy „Szlakiem bocianich gniazd” (ponad 60 uczestników). Zorganizowaliśmy „Dzień Bociana” w szkole podstawowej w Suchożebrach. Zorganizowaliśmy szkolenie dla lekarzy weterynarii „Jak pomagać poszkodowanym ptakom” – wzięło w nim udział 22 osoby (lekarze weterynarii, członkowie TP „Bocian”- prowadzący Andrzej Kruszewicz). Do schroniska pod Siedlcami przywieziono ponad 30 poszkodowanych ptaków, z których większość uratowano (większość bociany białe – porażone prądem, złamania nóg skrzydeł itp.). Sponsorzy: Fundacja EkoFundusz, Zakład Mięsny Zbuczyn, powiatowy lekarz weterynarii. Współpracownicy: Rejony Energetyczne: Siedlce, Łuków, Sokołów Podlaski, Biała Podlaska, Przasnysz, Ostrołęka, Pruszków, Legionowo, Radom, Żyrardów, Grójec, Kozienice, Zwoleń. Realizowano także projekt „**Przekazywanie ukraińskim społecznikom polskich doświadczeń w budowaniu partnerstwa organizacji pozarządowych, służb energetycznych administracji publicznej na rzecz ochrony bociana białego**” w ramach, którego odbyły się 2 seminaria: w Okunince na polskim Polesiu oraz w Szackim Parku Narodowym po stronie ukraińskiej. W obydwu seminariach wzięło udział ponad 100 osób (przyrodniczy, służby ochrony przyrody- Wojewódzcy Konserwatorzy Przyrody, przedstawiciele rejonów energetycznych, organizacje pozarządowe). W ramach projektu przetłumaczyliśmy na język ukraiński program edukacyjny „Bocian”, wydaliśmy broszurkę o bocianach w dwóch językach polskim i ukraińskim. Przygotowaliśmy założenia programu na 2005 rok. Finansowanie: Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności – program Rita przemiany w regionie.

9. **Ochrona bociana czarnego.** W roku 2004 w woj. mazowieckim skontrolowaliśmy 149 rewirów bociana czarnego. Przeprowadziliśmy prace przy 10 gniazdach (wzmocnienie, montaż zastępczych platform gniazdowych, usuwanie gałęzi i drzew utrudniających dolet do gniazd). Rozpoczęliśmy działania związane z ochroną siedlisk bociana czarnego, które polegają na poprawianiu retencji wodnej w rejonach występowania gatunku. Rozpoczęliśmy przygotowywanie dokumentacji niezbędnej do wykonania zastawek i progów piętrzących na dwóch rowach melioracyjnych (w nadl. Siedlce i Sokołów).
10. **Ochrona rzadkich gatunków ptaków drapieżnych** (projekt ogólnopolski koordynowany przez Komitet Ochrony Orłów). Przeprowadziliśmy dwukrotną kontrolę znanych stanowisk bielika (19), orlika krzykliwego (32) i kani czarnej (1) w celu ustalenia, czy stanowisko było zajęte oraz sukcesu lęgowego każdej pary, jak również wyszukiwanie nowych gniazd. Kontrolowaliśmy także przestrzeganie zakazów obowiązujących w strefach ochronnych.
11. **Ochrona zagrożonych gatunków roślin naczyniowych na Nizinie Mazowieckiej.** Opracowaliśmy dokumentację dla 12 obiektów wytypowanych do ochrony powierzchniowej zabezpieczających stanowiska zagrożonych gatunków roślin naczyniowych. Na 2 istniejących i 3 projektowanych użytkach ekologicznych wykonaliśmy zabiegi czynnej ochrony polegające na powstrzymaniu sukcesji poprzez koszenie i wycinanie krzewów oraz na usunięciu śmieci. Opracowaliśmy „Strategię ochrony zagrożonych gatunków roślin naczyniowych dla powiatów: łosickiego, mińskiego, siedleckiego i węgrowskiego”, która stanowi podstawowy materiał wyjściowy do wszelkich działań w zakresie ochrony poszczególnych gatunków, jak i całych grup ekologicznych. Przeprowadziliśmy inwentaryzację 25 stanowisk najbardziej zagrożonych wymarciem gatunków, w tym: brzozy niskiej, dzwonecznika wonnego, gnidosza błotnego, goryczuszki gorzkawej, kosańca syberyjskiego, mieczyka dachówkowatego, ozorki zielonej, parzydła górskiego, staroduba łąkowego, storczyka kukawki, tojadu dzióbatego i zimoziołu północnego.

12. **Zachowanie walorów przyrodniczych terenów otwartych Podlaskiego Przełomu Bugu.** Przeprowadziliśmy 5 szkoleń dla rolników na temat programów rolnośrodowiskowych (miejscowości: Borsuki, Gnojno, Bubel Stary, Krzyczew, Neple). Zorganizowaliśmy wycięcie samosiewów sosny na pow. ok. 40 ha w Borsukach zapobiegając zarastaniu muraw napiaskowych. Przeprowadziliśmy kompleksową waloryzację przyrodniczą projektowanego rezerwatu „Wajkowska Wyspa” (pow. 93 ha). Zorganizowaliśmy i nadzorowaliśmy wykaszanie łąk w projektowanym rezerwacie „Trojan” (ok. 20 ha). Pomagaliśmy w przygotowaniu formalnym wdrożenia pakietu rolnośrodowiskowego „utrzymanie pastwisk ekstensywnych” spółkom gruntowym z Borsuk i Gnojna.
13. **Ochrona innych zagrożonych środowisk i gatunków.** Na terenach przyległych do jeziora Oświn usunęliśmy zarośla głogowe na obszarze około 10 ha. Uzgodniliśmy z Zarządem Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Lublinie przesunięcie terminu ponownego napełnienia modernizowanego zbiornika retencyjnego Witulin-Terebela na czas po zakończeniu lęgów ptaków. Wykonaliśmy inwentaryzację płazów, gadów i roślin na terenie glinianek w Zielonce od Warszawy. Przygotowaliśmy pełną dokumentację planu ochrony dla powołanego przez wojewodę rezerwatu przyrody „Stawy Gnojna”.
14. **Działalność wydawnicza.** Biuletyn Informacyjny „Kraska” – wydaliśmy 1 zeszyt (11, 1-2/2004). Czasopismo „Kulon” – wydaliśmy jeden zeszyt (tom 8, zeszyt 1). Ukończyliśmy film „Bug – przyrodnicza Parła Polski”. Wdaliśmy: płytę CD „Płazy Polski” (nakład 1350 egz.); folder edukacyjny „Rośliny naczyniowe zagrożone wymarciem na Nizinie Mazowieckiej (nakład 3000 egz.); folder edukacyjny „Ochrona bociana białego; doświadczenia z Polski i Ukrainy” (w dwu wersjach językowych – polskiej i ukraińskiej, nakład po 500 egz.); folder „Wartości przyrodnicze i krajobrazowe miasta Siedlce” (wydano wraz z Urzędem Miasta Siedlce, nakład 750 egz.); plan lekcji „Nasze ptaki” (nakład 2 500 egz.); kalendarzyki listkowe (6 wzorów po 500 egz. każdy).
15. **Działalność edukacyjna.** Przeprowadziliśmy ponad 200 prelekcji w szkołach, przedszkolach i nadleśnictwach. Wykonaliśmy 7 tablic informacyjno-edukacyjnych opisujących przyrodę Glinianek w Zielonce. Koło Południowopodlaskie zorganizowało wspólnie z Miejskim Domem Kultury w Białej Podlaskiej wystawę prac plastycznych uczniów z 4 szkół w galerii miejskiej.
16. **Strona Internetowa.** W roku 2004 na stronie Towarzystwa funkcjonowały następujące działy: aktualności z życia Towarzystwa, opisy realizowanych i zrealizowanych projektów, Elektroniczny Biuletyn Przyrodniczy „Kraska” (elektroniczna wersja Biuletynu „Kraska”), najważniejsze akty prawne z dziedziny ochrony przyrody oraz Forum Dyskusyjne „Przyroda”, będące jedynym forum o tematyce ogólnoprzyrodniczej. Nasza strona ze wszystkimi podstronami uzyskała pod koniec roku około 100 000 odsłon miesięcznie.
17. **Działalność interwencyjna.** Przeprowadziliśmy 32 interwencje dotyczące ptaków (25 bocianów, 2 pustułki, 2 myszołowy, puchacz, puszczyk, słonka) oraz 33 dotyczące nietoperzy. Poszkodowane zwierzęta trafiały do azylu dla nietoperzy, Azylu dla Ptaków przy warszawskim ZOO oraz odpowiednio przeszkolonych lekarzy weterynarii.
18. **Zaangażowanie w mediach.** Członkowie TP „Bocian” uczestniczyli w 10 audycjach radiowych, 12 telewizyjnych oraz napisali 40 popularnych artykułów prasowych.